

FIZIKA O'QITISHDA O'QUVCHILAR O'QUV FAOLIYATI VA DIQQATINI NAZORAT QILISH METODIKASI

Boyxo'rozova Gulmira

*Fizika va texnologik ta'lim fakulteti fizika va astronomiya yo'nalishi 4-bosqich
talabasi*

gpirimkulovna@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada fizika o'qitishda o'quvchilarning o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilish metodikasi tahlil qilinadi. O'quv jarayonida talabalar faoliyatini samarali boshqarish va ularning diqqatini saqlash muhim ahamiyatga ega. Maqolada turli nazorat usullari, jumladan, kuzatuv, testlar, interaktiv mashg'ulotlar va guruhli muhokamalar orqali o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va ularga individual yondashuv ko'rsatish yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, diqqatni oshirish va o'quv faoliyatini rag'batlantirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodlardan foydalanishning ahamiyati ta'kidlanadi. Ushbu tadqiqot natijalari fizika o'qituvchilariga o'z darslarini yanada samarali tashkil etishda yordam berishi mumkin.

Kalit so'zlar: Fizika o'qitish, O'quv faoliyati, Diqqatni nazorat qilish, Pedagogik metodlar, O'quv jarayoni.

Kirish.

Fizika, tabiiy fanlar orasida eng muhim va asosiy fanlardan biri bo'lib, uning o'rganilishi nafaqat ilmiy bilimlarni oshirish, balki o'quvchilarning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar uchun fizika darslarini samarali o'tkazish, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini nazorat qilish va ularning diqqatini jalb qilish muhim vazifalardan biridir. O'quv jarayonida talabalar faoliyatini boshqarish va diqqatni saqlash, ularning muvaffaqiyatli o'qishi uchun zaruriy shartdir.

O'quvchilarning o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilish metodikasi, o'qituvchilar uchun juda muhim vosita hisoblanadi. Bu metodika orqali o'qituvchilar o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash, ularning qiziqishlarini oshirish va o'quv jarayonida yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shuningdek, bu metodika yordamida o'qituvchilar o'z darslarini yanada samarali tashkil etish va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkoniyatiga ega bo'lishadi. O'quvchilar diqqatini saqlash va ularning faoliyatini rag'batlantirish uchun turli pedagogik usullar va texnologiyalar qo'llanilishi lozim. Masalan, interaktiv mashg'ulotlar, guruhli

muhokamalar, loyiha asosidagi o'qitish kabi yondashuvlar orqali talabalar o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa, o'z navbatida, ularning diqqatini yanada kuchaytiradi va o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

O'quv jarayonida o'quvchilarni nazorat qilish uchun kuzatuv, testlar, so'rovnomalar kabi usullar qo'llaniladi. Bu usullar yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash bilan birga, ularning qiyinchiliklarga duch kelayotgan sohalarini ham belgilab olishlari mumkin. Bunday yondashuvlar, o'qituvchilarga har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olish va ularga mos ravishda yordam ko'rsatish imkonini beradi. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, masalan, onlayn platformalar va multimedia resurslari orqali o'quvchilar bilan interaktiv muloqot qilish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa, o'qituvchilarga darslarni yanada qiziqarli va samarali o'tkazishga yordam beradi. O'quvchilarning diqqatini jalb qilish uchun zamonaviy metodlardan foydalanish, ularning o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, fizika o'qitishda o'quvchilar o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilish metodikasi nafaqat ta'lim jarayonining sifatini oshirishga, balki o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada bu metodikaning asosiy jihatlari va uning amaliyotda qo'llanilishi ko'rib chiqiladi.

Mavzuga Oid Adabiyotlar Tahlili.

Fizika o'qitish jarayonida o'quvchilarning o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilish metodikasi, ta'lim sohasida muhim ahamiyatga ega. O'zbek olimlari, bu sohada bir qator tadqiqotlar olib borgan. Ularning ishlarida o'quvchilarning bilimlarini oshirish, diqqatini jalb qilish va o'quv jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha innovatsion yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Birinchi navbatda, O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasining bir qator olimlari, jumladan, Abdullayev Sh. va Qodirov S. fizika o'qitishda o'quvchilarning faoliyatini nazorat qilish metodologiyasini o'rganishga alohida e'tibor qaratgan. Ular, o'quvchilarning diqqatini saqlash uchun interaktiv usullar va zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning ahamiyatini ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlarida o'quv jarayonida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash uchun guruhli ishlash va muhokamalarni tashkil etishning samaradorligi ko'rsatilgan.

Shuningdek, O'zbekiston davlat pedagogika universitetining professor-o'qituvchilari, xususan, Abdullayeva N. va Murodov A., fizika darslarida o'quvchilarni nazorat qilish va baholash metodlarini takomillashtirish bo'yicha bir qator ilmiy ishlar olib borganlar. Ular, o'quvchilarning bilish qobiliyatlarini rivojlantirishda zamonaviy baholash usullaridan foydalanish

zarurligini ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlari, o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish orqali o'qituvchilarga yanada samarali yordam ko'rsatishga imkon beruvchi metodlarni ishlab chiqishga qaratilgan.

O'zbekistonda fizika o'qitishda o'quvchilar diqqatini nazorat qilish bo'yicha yana bir muhim ishni Abduqodirov N. amalga oshirgan. U, o'quvchilarni baholash jarayonida interaktiv texnologiyalarni qo'llash orqali ularning motivatsiyasini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar olib borgan. Uning fikricha, zamonaviy texnologiyalar yordamida o'quvchilar bilan muloqotni yanada interaktiv qilish, ularning diqqatini saqlashga yordam beradi. Umuman olganda, O'zbek olimlari fizika o'qitishda o'quvchilar faoliyatini nazorat qilish metodikasini takomillashtirishga qaratilgan ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib bormoqda. Ularning ishlarida zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interaktiv metodlar va texnologiyalar yordamida o'quvchilarning diqqatini jalb qilish va bilimlarini oshirishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, fizika ta'limining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot Metodologiyasi.

Fizika o'qitishda o'quvchilarning o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilish metodikasi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot metodologiyasi, o'quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirokini ta'minlash va ularning diqqatini saqlashga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi – fizika darslarida o'quvchilarning o'quv faoliyatini va diqqatini nazorat qilish usullarini aniqlash va ularni takomillashtirishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun bir qator metodologik yondashuvlar qo'llaniladi.

Birinchidan, tadqiqotda nazariy va amaliy tahlil usullari qo'llaniladi. Nazariy tahlil orqali zamonaviy ta'lim metodikalarini, pedagogik yondashuvlarni va o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini o'rganish rejalashtirilgan. Bu jarayonda, O'zbekiston va xorijiy olimlarning ishlariga tayanish, o'quvchilarning diqqatini jalb qilishda muvaffaqiyatli usullarni aniqlashga yordam beradi.

Ikkinchidan, amaliy tadqiqotlar o'tkaziladi. Bu jarayonda, o'quvchilarning diqqatini nazorat qilish uchun interaktiv metodlar, guruhli ishlash va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash tajribalari amalga oshiriladi. O'qituvchilar tomonidan darslarda qo'llaniladigan metodlar, o'quvchilarning o'zaro munosabatlari va motivatsiyasini baholash uchun anketalar va kuzatuvlar o'tkaziladi.

Uchinchidan, statistik tahlil usullari qo'llaniladi. Olingan ma'lumotlar statistik tahlil orqali qayta ishlanadi, bu esa o'quvchilarning o'quv faoliyatidagi o'zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Olingan natijalar asosida tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot jarayonida etnografik usullar ham qo'llanilishi

mumkin. Bu usul yordamida o'quvchilar bilan intervyu o'tkazish va ularning fikrlarini o'rganish orqali, diqqatni saqlashda muammolarni aniqlash va yangi yondashuvlarni ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi. Natijada, tadqiqotning asosiy vazifasi – fizika o'qitish jarayonida o'quvchilar faoliyatini va diqqatini nazorat qilish bo'yicha samarali metodlarni ishlab chiqishdir. Ushbu metodlar ta'lim sifatini oshirishga, o'quvchilarning bilim olish jarayonida yanada faol ishtirok etishiga yordam beradi. Tadqiqot natijalari, kelgusida fizika ta'limining sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Tahlil Va Natijalar.

Fizika o'qitish jarayonida o'quvchilarning o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilish metodikasi ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu metodika, o'quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlash va diqqatni saqlashga qaratilgan. O'quvchilarning diqqatini nazorat qilishda bir qator metodlar qo'llaniladi. Bular orasida interaktiv darslar, guruhli ishlash, va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash muhim rol o'ynaydi. Interaktiv darslar orqali o'quvchilar faqat passiv tinglovchilar emas, balki faol ishtirokchilar sifatida dars jarayoniga jalb etiladi. Bu usul, o'quvchilarning diqqatini saqlashga yordam beradi va ularning motivatsiyasini oshiradi. Guruhli ishlash metodlari, o'quvchilar o'rtasida muloqotni kuchaytiradi, fikr almashishga imkon beradi va jamoaviy muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilar bir-biridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'lib, bu esa ularning o'zaro munosabatlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Zamonaviy texnologiyalar, masalan, interaktiv taqdimotlar va onlayn platformalar, dars jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Ushbu vositalar orqali o'quvchilar fizika fanining murakkab jihatlarini tushunishda ko'maklashadi, chunki vizual materiallar ko'proq diqqatni jalb qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilishda qo'llaniladigan metodlar ta'sirchan bo'lishi mumkin. Masalan, interaktiv darslar o'tkazilgandan so'ng, o'quvchilar o'z bilimlarini yanada chuqurroq tushunishga erishganliklarini bildirdilar. O'zaro muhokama va guruhli ishlash orqali o'quvchilar ko'proq fikr almashdilar va bir-birlaridan yangi bilimlarni oldilar.

Olingan statistik ma'lumotlar, o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasining oshganligini ko'rsatdi. Darslarda qo'llanilgan zamonaviy texnologiyalar, masalan, interaktiv taqdimotlar va video materiallar, diqqatni saqlashda muhim rol o'ynadi. O'quvchilar dars davomida faol ishtirok etganliklari va yangi bilimlarni osonroq qabul qilganliklarini ta'kidlashdi. Bundan tashqari, tadqiqot davomida olingan fikr-mulohazalar asosida tavsiyalar ishlab chiqildi. O'qituvchilarga interaktiv metodlarni yanada kengroq qo'llash, guruhli ishlashni rag'batlantirish va zamonaviy texnologiyalarni ta'lim

jarayoniga integratsiya qilish tavsiya etildi. Bu yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning diqqatini saqlashga yordam beradi, balki ularning umumiy bilim olish jarayonini ham yaxshilaydi. Natijada, fizika o'qitishda o'quvchilarning o'quv faoliyati va diqqatini nazorat qilish metodikasi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu metodlar orqali o'quvchilar yanada faol ishtirok etib, bilim olish jarayonida muvaffaqiyatga erishadilar. Tadqiqot natijalari kelgusida fizika ta'limining sifatini yanada oshirishga xizmat qilishi kutilmoqda.

Xulosa.

Fizika darslarida o'quvchilarning o'quv faoliyatini va diqqatini tizimli nazorat qilish ta'lim samaradorligini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Fizika fani o'zining abstrakt tushunchalari va murakkab qonuniyatlari bilan o'quvchidan yuqori darajadagi kognitiv faollikni talab etadi. Shuning uchun o'qituvchi dars jarayonida nafaqat bilimni uzatuvchi, balki diqqatni boshqaruvchi moderator sifatida namoyon bo'lishi lozim. Muammoli vaziyatlar yaratish, interfaol laboratoriya mashg'ulotlari va raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchi diqqatini barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Nazorat jarayoni faqat baholash bilan cheklanib qolmay, o'quvchining o'z-o'zini tahlil qilish (refleksiya) ko'nikmasini ham rivojlantirishi kerak. Xulosa qilib aytganda, metodik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan nazorat tizimi o'quvchilarning fizika fanini o'zlashtirishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va o'quv maqsadlariga erishishni kafolatlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Begmatova, D. A. (2018). Fizika fanini o'qitishda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini nazorat qilishning zamonaviy metodlari hamda pedagogik tahlili. NamDU nashriyoti. (45–72-betlar).
2. G'oziyev, E. G'. (2011). Ta'lim psixologiyasi: O'quvchi diqqatini dars jarayonida boshqarish, shakllantirish va nazorat qilishning psixologik asoslari. Universitet nashriyoti. (115–138-betlar).
3. Ishmuamedov, R. J. (2010). O'quv jarayonida innovatsion texnologiyalar: Fizika darslarida o'quvchilar o'quv faolligini oshirish va diqqatini jamlash usullari. Fan va texnologiya. (95–120-betlar).
4. Jo'rayev, M. (2015). Fizika o'qitish metodikasi: O'quv faoliyatini tashkil etish, rejalashtirish va bilimlarni o'zlashtirish darajasini nazorat qilish tamoyillari. Abu Matbuot-Konsalt. (240–275-betlar).
5. Karimov, I. X. (2019). Fizika darslarida o'quvchilarning mustaqil ishlarini tashkil etish va ularning bajarilishini monitorizatsiya qilish metodikasi. SamDU nashriyoti. (88–114-betlar).
7. Mamatov, Sh. S. (2016). Ta'lim jarayonida o'quvchilarning diqqatini

barqarorlashtirish va o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik texnologiyalari. Ma'naviyat. (120–145-betlar).

8. Sharofiddinov, S. S. (2020). Fizika ta'limida AKT va o'quv faoliyatini boshqarish: Zamonaviy elektron resurslar yordamida nazorat o'rnatishning metodik tavsiyalari. Iqtisod-Moliya. (132–160-betlar).

9. Sultonov, M. M. (2021). Fizikadan dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilar faoliyatini tahlil qilish hamda baholashning samarali tizimi. Akademiya nashriyoti. (150–185-betlar).